

International Journal of Eurasia Social Sciences
Vol: 11, Issue: 39, pp. (92-117).

Article Type: Research Article

Received:20.11.2019 Accepted:19.03.2020

CONSTRUCTION OF SOCIAL IDENTITY AND RELIGION

Bekir EMİROĞLU

Lecturer Dr., Dokuz Eylül University Faculty of Divinity, Turkey, bekiremir@hotmail.com
ORCID:0000-0002-3395-5722

ABSTRACT

The social identity developed in the process of individual's interaction with society is based on a kind of positive self-evaluation. Values, attitudes, views, beliefs and their change, stereotypes and social indicators are effective for an individual in identifying and adapting with any social structure/group. In this process the individual's thoughts, feelings and behaviors are shaped in the interpersonal relationships and give him a social identity. The social behavior patterns gained by the individual during the socialization process has been the subject of many psychological and sociological studies. The question that we will try to trace in this study is to what extent religion is effective in the construction of social identity. As a social being, an individual finds herself in a cultural atmosphere that surrounds her from the moment she was born. Religion is one of the most important elements of this cultural system and it has shown itself in every period and place of human beings. Religion which entirely shapes social and cultural structure entirely is highly effective in the construction of individual's social identity, which is a part of the I-concept of her. Religions shape their identities with the principles of faith-worship, moral rules and norms of behavior that they offer to their believers. On the other hand, every religious system has the ideal of establishing a social structure in order to keep its believers altogether. This social context that religion proposes serves to prioritize group belonging and thus to build religious social identity in the name of integration with the group. At this point, religion can be effective in identity formation over the other. Different religious identities may pave the way for otherisation by making "social grouping "and" social comparison" to their members. In parallel with the increase in identification with the inner group, the individual can exalt her social group identity while having possible degrading discourses to the other group. In this process of social categorization, one tries to find out different aspects of herself, to understand that she is better and in this way to create a positive social identity. The aim of the study is to explore the social dimension of human behavior and the social construction of identity, as well as to understand the effect of religion on group identification, social contact and group bias. The results of the research were interpreted and discussed within the scope of related studies in the literature.

Keywords:Social identity, religion, value, group identification, social contact, group bias.

INTRODUCTION

Interest in the concept of identity has increased steadily since the 1950's and 1960's. Hall states that today there is a real boom in the concept of identity. (Bauman, 2001: 173). Looking at the literature of many branches of the social sciences in recent years, it can be easily seen that there is a great deal of interest in the concept of identity. This widespread interest, as Baumeister points out, (1999: 3) is related to the problematized nature of the individual self in our day. Gergen (1991: 38) points out that it will be very difficult for individuals to feel any emotions such as living or being exist in a social world full of risks without any sense of identity.

Another important reason why identities are so important today and constitute a central theme in contemporary social sciences is the new dimensions that are acquired by identity seeking or construction during processes of social change and transformation. One of the main characteristics of the human being, which by nature is the tendency to socialize, is that the desire for social participation and acceptance by others. This desire influences his/her cognitive, affective and behavioral processes deeply and determines his/her preferences and orientations, while at the same time makes him/her a determined member of the social universe. The relevance of socialization to participation and acceptance means that social ties with others are being fulfilled with certain people on certain social grounds rather than being formed in random relationships. Identity and belonging are the main criteria of determinateness in the process of establishing social ties. Identity refers to naming, descriptions and boundaries of, "who" and "what" in both social and personal sense. However, belonging corresponds to an emotional need based on mutual acceptance in social processes.

How can man can express his/her knowledge, life experiences, characters' strengths and weaknesses with his/her social communication skills while interacting verbal or actional to other humans. Also, trying to explain the social events that there are more than one factor and actor while explaining which factor caused what kind of effect and how it shaped social life while taking into account all factors will be healthier than explaining them depending on a single cause.

Debates on identity are conducted within the framework of two main approaches, psychodynamic and sociological. Here, we will approach the concept of identity from the point of view of sociological tradition and analyze the relationship between identity and religion. For this purpose, we will focus firstly on the sociological definition of identity, explain the social bases and foundations of identity, and focus on religious identity which is one of them. In particular, we will emphasize the relationship between social identity development and religion. In our study, we will try to reveal culture specific concepts, structures and processes and describe local values in order to examine the relationship between social identity construction and religion.

Identity and Social Identity

As a social being, while human beings build their individual identity with the question "who am i?" they establish their social identity on the basis of belonging and allegiance with "who we are?" question. Human beings who finds himself/herself in a social environment from the moment of birth, acquire the most important information in ego construction in the process of socialization. From the first years of his/her development, the child first realizes the actions of the individuals and groups that constitutes his/her environment and then adopt it to himself/herself while adopting and internalizing their roles and attitudes. In this way, the child may be able to recognize his/her self-awareness and establish identity.

The concept of identity is being defined in three different ways as "A set of indications, qualities and characteristics that are unique to a human being as a social being, and the conditions that make someone a particular person", "A set of properties for identifying any object", "The document identifying the person, identity". As noted in the third definition, the key word in the determination of identity is "who". Because people want to have information about their behaviors and attitudes in order to interact with other individuals. Moreover, man needs information about his/her self in order to guide his relations with himself/herself and with other individuals. While interactive and social structures give people identity, identity enables individuals to interact with the information they provide about themselves and others (Hogg & Vaughan, 2011: 138).

"Identity is a set of meanings in which the individual defines his or her exclusive role in society, a particular group membership or the individual's unique qualities and characteristics as a unique and special person" (Burke & Stets, 2009: 3).

As we grow, our social environment expands, and so does our freedom to choose social groups that we think reflect our personal characteristics and values. These experiences later form important dimensions of our identity. The social environment, which was limited to the family at first, gradually became more extensive as a result of relations with schools, work, religious and ethnic groups and various non-governmental organizations. As the age and maturity level increases, the human self-consciousness increases and he/she will start to make social group preferences that are compatible with his/her personal characteristics and values and so they will form his/her own social identity. While all of this happens, the individual's self and personality will be shaped by the influence of the social structure in which he/she lives. In this respect, while identity carries out social interaction by providing information to individuals about themselves and others, interactive and social structures give identity to people (Hogg & Vaughan, 2011: 138).

Aforementioned process of gaining identity is not a one-way and static process, but a dynamic process that continues throughout life. On the one hand, the individual establishes his/her subjective identity by recognizing himself/herself and on the other hand constructs an objective identity by being recognized by meaningful

others (Berger & Luckmann, 2008: 192-196). With this dialectic, people become more than just a biological organism, but also a product of the society in which they live. People are born in groups and gain social qualities in groups. Through these groups, the information and values that are valid in the society are transferred to the individual. Socialization is the process where an individual learns the rules, values, attitudes and behaviors, practices of the society, acts in accordance with what he / she learns and thus acquires a personality and self within the society (İcli, 2008: 117).

Identity in short; acts as a bridge that connects individuals and society. As Cooley (1902) puts it, the concept of identity is very important in monitoring the relationship between the individual and society, which are “the two sides of the same thing”. In order to be able to say that a social group reflects the identity of the individual, it is not enough for the individual to be a member of this group, but also should feel himself/herself belong to that group, should cherish that group and should identify with that group. Identifying with the current social group and developing awareness of belonging is the second stage in the completion of social identity. Ozdemir defined social identity as “an awareness of belonging to the values, norms, reasoning, art, language, religion, traditions and customs and other institutions of the social environment developed by the individual to the social environment individual belongs (Ozdemir, 2001: 108).

Belonging is not a preference but a basic need for human. “The strong, deep-rooted and extremely widespread belonging need (Baumeister & Leary, 1995: 497) means that human has a basic motive to engage with others, to be accepted, to be accepted and to be part of a social group. Emotional importance and value attributed to the social group to which one belongs will also form the basis of social identity (Tajfel, 1981). The existence of joint or parallel experience within the group creates a strong unity. Still, the group's expansion and protection needs play a role in creating members' feelings of unification and solidarity (Wach, 1995: 339). The personality gained by the individual during the socialization process, in the same time the effect of the group on the individual will be the main framework that determines his/her social activities.

Individuals who are identified with the society that they live, have a perception that they have similar characteristics with other members of the society. They put themselves in the same category as the other members of the group and evaluate the outside world within the framework of the values and norms of their groups (Arkonac, 2005: 340-343). This group membership tends to connect individuals with a sense of belonging to the group and to act in line with the common goals of the group. The sense of belonging to any society is one of the main channellers of fulfilling the responsibilities of that society.

Although not directly expressing the concept of belonging, Durkheim (1995) suggests that integration with social groups, feeling of unity and having social ties are one of the compulsory needs of the individual (because lack of these causes discomfort that can even cause suicide) and that these needs are necessary to be met by

social groups (105-240). As a matter of fact, when these needs of the individual are met, in other words, when the bond of belonging is established or strengthened, the individual becomes a healthy part of the whole.

Individuals who shape their lives in different social categories and social identities act not only with their individual identities but also with their social identities. However, individuals determine their position in inter-group relations not by a single social identity but by means of a transitive and cosmopolitan understanding of identity that is brought about by different roles and responsibilities in society, throughout their lives.

Social Identity Theory

The fundamental issue of this theory, led by Henry Tajfel, John Turner, and their friends, is that the in-group and inter-group relations of man as a social entity have a significant impact on his/her ego construction. Turner and Tajfel focused on, group membership, inter-group processes, inter-group and in-group relations while focusing on the concept of group. In this respect, social identity is the value that an individual attaches to the social group to which he/she is a member and the self-perception he/she derives from the emotional sense. (Tajfel 1982: 24; Jackson & Smith, 1999: 120; Rivenburgh, 2000: 305). Hooper (1976) on the other hand, stated that social identity includes perceptions, emotions, characteristics, attitudes and behaviors resulting from the individual's definition of himself/herself with a social group. According to him the social identity means the individual to answer the question "Who am I?" with the feeling of belonging to a specific social group, society, ethnic or national structure (155). In fact, social identity has a quality that strengthens the individual's ego concept and provides benefit in terms of self-determination and group identity. The individual being identifies with the group and forms their social identities. In other words, social categories make individuals earn social identity. Social identity is a natural and frequently used part of human life. In this respect, social identity provides a rich source of data about both who we are, what we are, what we think and what we do, and how to understand and explain the diversity of social behaviors.

The individual, who is a member of a certain social category, shapes his/her attitudes and behaviors according to the social identity obtained from this membership. In a way, the individual now defines himself as a member of a group, not just as an individual (Hogg & Vaughan, 2005: 442-448). The individual begins to evaluate himself and the external world with the values and norms of the internal group with the membership process. This categorization process leads to the formation of stereotypes about individuals' ego. The resulting stereotypes strengthen the behavior of individuals to act as internal group members. In fact, this process is part of one of the basic tendencies of individuals, the processes of acquiring positive social identity and developing ego image.

The development of ego and identity necessitates the existence of a social environment. Because the process of identity development occurs in interaction with others (Bilgin, 2007: 11). At the same time this social

environment constitutes a social group. While the concept of social group can represent a society in a macro sense, it can define religious, ethnic, gender, etc. different groups in a micro sense. Because when an individual is a member of a social group, said individual can also be defined in society. For a person to become a member of a society is possible through the socialization process (Sözen, 1991: 101).

The individual takes the concept of ego from the social groups and categories he/she has. Social identity emerges at the end of two processes; ego classification that emphasize intra-group similarity and difference from outside the group and ego improvement (Terry and the others, 1999: 227). In fact, at the end of the classification process, the social world is divided into internal group - external group (Hogg, 2001: 187), and the individual's ego perception differs (Hornsey, 2008: 206). Thus, the individual gains identity with the group and sees himself as inseparable from the internal group (Yuki, 2003: 167; Smith et al, 2006: 1176; Hogg, 2014: 339).

When social group membership becomes compatible with the social context, and active or evident, the individual defines himself/herself with the social group membership; thus, his/her place in the social world becomes more prominent with his/her social identity (Hogg and Terry, 2000: 125). In this way, social group membership constitutes an important input for the individual to define himself/herself, and makes an important contribution for the individual to understand who he/she is and to direct his/her behaviors according to the social identity (Smith et al, 2006: 1175).

It is aimed to reduce uncertainty in terms of belief, attitude, emotion, perception and behavior with the social identity. (Hogg & Terry, 2000: 124). Social Identity Theory defends that group membership contributes individual the understanding of who he/she is, satisfying their psychological needs, and the distinction between groups improves self-esteem (Messick & Mackie, 1989: 59). In this respect, group members try to adapt their behavior to social identity in order to improve their identification with the group (Stets & Burke, 2000: 232). In such way that he desired and wanted common beliefs of social identity form the basis of positive social identity perception (Turner, 1975: 9). In other words, with the acquisition of social identity, the unity of perception and action occurs among the group members, the understandings of in-group similarity emphasize "we are similar to each other" and intra-group differences emphasizes "we are different from outside of group" are being developed (Hornsey, 2008: 206). Internal group members are also evaluated positively with the increase in group boundaries (Hogg et al, 1995: 161). In this way, social identity allows others to be evaluated according to internal-external group distinction and even to shape the world view (Brewer & Gardner, 1996: 91).

Social identity shapes group behaviors in the most general sense. The norms related to prominent social identity affect the individual's attitude-behavior relationship, and the inner group member's beliefs, perceptions, attitudes and behaviors are adopted along with the psychological ego perceptions of the individual are being adopted (Smith et al, 2006: 1175).

In order to maintain the existence of societies that have a common history in terms of language, religion, race, tradition, customs, traditions and customs, these group indicators must be protected and they should continue to be the focus of identity for their members (Theiler, 2003: 249). A unique cultural climate is formed with the gathering individuals around common language, history, culture and belief. Individuals living in this cultural climate, even if they belong to different social categories, have many characteristics of common identity. Nonetheless, social identity also has a background about personal characteristics. Individuals tend to be members of a group in line with their personality traits, needs and values. Personality traits, values, desires and expectations play a decisive role in shaping individuals' belonging to social identity.

The Role of Religion in The Constitution of Social Identity

The process of learning the knowledge, skills, attitudes, behaviors, values and behaviors necessary for the individual to be included in the social structure in which he/she is born is called socialization. This learning process is not only limited to the material elements of the society, but also includes spiritual-religious-cultural elements. Religious information which plays a key role in the socio-cultural formation of interacted social environment and the development of social identity and religious identity are parallel for the individual who internalizes religious knowledge, perception, attitudes and practices and realizes "socialization of religion". In other words, internalization of religion has a similar process with the development of religious identity, internalization of other knowledge, beliefs and attitudes in daily life, formation of social identity and social harmony of the individual. Thus, the individual who develops his religious identity on the one hand adapts to the religious culture of the society on the other hand (Costu, 2009: 82). In the process of acquiring religious norms, values and practices, which are one of the cultural components of social structure, the personality characteristics of the individual as well as the ways in which the social group conveys these values to future generations affect the quality of religious socialization in the first degree.

The individual who has the religious identity (the religious identity that is attributed) attributed in his or her name during childhood can gain a strong social activity area and increases his religious identity from a position attributed to him to a position that he/she chooses (acquired religious identity). In this stage of religious identity, there is also the support of other group members along with the individual's own preference. In this stage of religious identity, there is also the support of other group members along with the individual's own preference. As can be seen, religious identity and development is not static but dynamic and can change in the process. Religious identity is, in one aspect, constructed and defined by individuals and groups themselves. Conversely, the religious identities of individuals and groups are also defined and shaped by other people, communities and institutions.

Pargament (1997) states that socio-scientific studies adopt two approaches in relation to religion as traditionally fixed and functional. The fixed approach focuses on the practices of individual's beliefs, emotions,

and practices in their relationship with a higher power or sacred being. The sacred is at the center of the definition is; this is what essentially characterizes religiousness. The functional approach focuses on the functions that religiousness serves in an individual's life. Faith, emotion and practice, experiences are examined; but the focus is on dealing with basic problems of existence, such as life, measurement, suffering, injustice. In both approaches, socialization experiences affecting the religious development of the individual are widely covered. Because all the experiences that affect people's social relations are influenced by them as well.

The world views people have and the goals they try to achieve throughout their lives naturally differ from each other. There are people who shape the world view around extremely materialistic elements, as well as people who attach vital importance to faith and spiritual values. Spirituality also expresses a moral power that makes people in this second group realize carry out order of beliefs and values that will give meaning to their lives and help them to achieve their goals.

People also have needs that can be described as psychological and spiritual as well as physical needs in terms of material (Hill & Pargament, 2003). Mental health was officially recognized by the World Health Organization in 1998 as an important part of general health (Robert, 2003). The need to believe and commitment to spiritual values have been seen and sustained in every society since humanity exists. (Bass & Stewart-Sicking, 2005). The role of religion and spiritual values in social life and in people's daily lives has varied from society to society; however, it cannot be said that it has completely disappeared in any period. In this sense, we can determine that religion has a certain level of influence and place in every society.

As it is known from consequence of the religion in modern times, the tendencies of modernization outcomes such as "human beings to be improper in earth" according to Berger and his colleagues (1985), with the description of Weber Taylor "lost meaning" and "lost freedom". In this respect modern societies are moving towards the process of "lose meaning through rationalization process". In the later periods called postmodern, the phenomenon of religion was reintroduced to the social life as a remedy for repairing human beings that are being isolated and left without traditional meaning maps by modernity and the social structure it renders into fragile by dismembering it. Another important reason for the interest in religion in postmodern societies is the uncertainty of the boundary between right and wrong today. The fact that the criteria to determine which actions are wrong or right is not as plain or clear as before led individuals to the one that is religious. Similarly, the fact that postmodernism put everything into a position of probability and relativeness has led individuals to seek for certainty. It is a fact that religions offer certainties that individuals can believe. Another remarkable feature of today's religious orientation is that different religious elements are seen as enriching elements of identity and offer individuals a balanced mental state.

For people who attribute an important role on spiritual values and beliefs, these values are necessary conditions for the achievement and maintenance of mental health. When we make a general observation and determination, we can also mention that people who put these values at the center of their lives have less mental distress or can easily overcome their depressive periods thanks to their commitment to these values. The need to believe and the feeling of asylum to a stronger being when they feel weak against external factors are the primary motivations that lie in the bottom of religion. In the face of difficulties and troubles, beliefs and values constitute an important endurance point and thus religious tendencies play an important role in the protection of mental health. The fact that religion can be felt as a need in many different scale it is possible to state that religion helps and plays a role in mental health to the extent of its' scale (Koenig, McCullough and Larson, 2001). Maslow (1971) states that spiritual life is a part of human existence and is one of the characteristic descriptives of human nature. There are those who are "transcend self-realized themselves" at the top of his hierarchy of development. From a holistic point of view, it can be said that mental health is affected by religious motivation of the person, that is to say, internal religiousness is associated with a greater well-being.

One of the most important themes of religious experience is perceived closeness to the God. Attachment theorists take God as a figure that is to be attached in to. Just as the child's attachment to his family protects him, people perceives God as a reliable port; a being that provides protection and care in the times of stress. According to this theory, a person who has a safe relationship with God experiences greater comfort and greater confidence and power in daily life during stressful times. Lower levels of psychological stress and loneliness are other consequences of a secure relationship with God. (Hill & Pargament, 2003). We can say that individuals who have established their own inner peace can also play important roles for the good of others and engage healthy social relations.

Religiousness as an adaptive, motivating force occupies an important place in humans' life. Religion and religiousness are not concepts that come into life in certain conditions and times; they are the ways of life that need to be searched, experienced, strengthened and constantly protected (Hill & Pargament, 2003). Religion as a universal experience consist of meaning, purpose, values and beliefs; and has a relational nature that includes individual himself/herself, others and a higher being. People who reach the level of religious/spiritual competence will generally have a meaningful purpose in life, a strong system of personal value, and the ability to build in-depth relationships with themselves and others (Seaward, 1991).

As Emmons (1999) states, spiritual efforts lead to better health and well-being. People are fortifier because they persist in pursuit of transcendental goals, they provide stability, support and direction in critical times, even the times that social and cultural powers force to disintegrate it provides a bigger contribution to personality, offers a unifying philosophy, not only presents individuals their final stops, but also presents the ways and methods of dealing to reach that stops. In this respect, definitions of religiousness include both

personal beliefs and beliefs in God or higher power, as well as beliefs and practices that require social participation, such as adherence to the belief systems of an organized religion, collective worship.

One of the psychologists who is focusing on the relationship between religion and identity development is Erikson. According to him, religion constitutes an important aspect of socio-cultural structure and contributes to the identity development of individuals. Erikson stated that during the adolescence period, in which he stated that identity building is the main development task, religious experiences provides the individual with an understanding of the world and the opportunity to determine his own place in this world (King, 2003: 198).

FINDINGS (RESULTS)

Religions that have a past as old as history of humanity, encouraged their followers to form social groups in various to develop a sense of belonging and collective consciousness among them. Even roles and responsibilities in these religious groups have been clarified and supported by different motivations. Particularly because of its transcendent and sacred nature, it is possible that the ability of religious group identity to connect members of the group to the rules and norms of the group can be more powerful than other collective identities.

It can be said that people coming together around certain religious and spiritual values make them feel better and stronger. Unification around the same beliefs and values expresses the spiritual bonds that hold a community together. It can transform into an important power that reveals conjugate movement and spirit of solidarity. At this point, it doesn't not stop only being an individual driving force, but also becomes a socially important point of partnership and commitment and a potential to provide an important basis for external factors. It can be said that the devotion and solidarity formed with these values have a strong effect, and since the bonds are spiritual, it cannot be easily broken down and dispersed. It is clear that such a bond has a very important place in terms of understanding mental health and human life (Batson, Schoenrade & Ventis, 1993; Graham & Haidt, 2010).

CONCLUSION and DISCUSSION

Giving priority to human relations such as affection, love and compassion constitutes the golden rule in many religions, and in many religions acts with these relations take place within a religious community such as churches, synagogues and mosques. According to social scientists, the fact that individuals receive support from members or leaders in their communities has many contributions to health. Many studies show that people receive emotional and spiritual support from their communities (Hill & Pargament, 2003). On the other hand, individuals with high religious motivation can both increase their spiritual well-being and can diversify their socialization experiences by helping their families or close relatives in difficult times; by donating food, money and clothing; by working voluntarily in community organizations.

Another contribution of religion-centered social structures on individuals is the elimination of several differences between people. Religious structures, which can gather people from different status, economic level, ethnic and cultural background under the same roof, strengthen the sense of belonging by building a common social identity among individuals (Sullivan, 2000).

RECOMMENDATIONS

Religion is also an important social basis that people use for identification. Religion has a strategic role in an individual's distinctive attempt of world-building (Berger 1993: 58). Religion as a socialization tool, can play an active and efficient role in identity descriptions with its aspect to provide a sense of belonging. Another explanation of the function of religion as a social resource in the definition of identity emphasizes the role of religion in society. In addition to responding to the spiritual needs of people, religious groups can also provide people opportunities in many other non-religious issues (material, psychological, social). Participation in religious groups / institutions can bring many non-religious benefits, such as a social environment, economic opportunities, educational resources, trust and support provided by other members.

ETHICAL TEXT

“Any content in this journal follows the writing rules and ethic rules of journal, publication principles, and the rules of research and publication ethic. Upon the submission of any content, author(s) are responsible for charges via violations that may occur.”

REFERENCES

- Arkonaç, S. A. (2005). *Sosyal Psikoloji*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bass, D. B. & Stewart-Sicking, J. (2005). Christian Spirituality in Europe and North America since 1700. A. Holder (Ed.), *The Blackwell Companion to Christian Spirituality*. Oxford: UK. Blackwell Publishing Ltd. 139-156.
- Batson, C. D., Schoenrade, P. & Ventis, W. L. (1993). *Religion and the Individual: A Social-Psychological Perspective*. New York, NY: Oxford University Press.
- Bauman, Z. (2001). *Bireyselleşmiş Toplum*, (Çev. Y. Alogan). İstanbul: Ayrıntı.
- Baumeister, R. F. & Leary, Mark R. (1995). “The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation.” *Psychological Bulletin*, 117(3):497-529.
- Baumeister, R. F. (1999). *The Self in Social Psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*. Ankara: Aşina Kitaplar.
- Brechwald, W. A. & Prinstein, M. J. (2011). “Beyond homophily: a Decade of Advances in Understanding Peer Influence Processes.” *Journal of Research on Adolescence*, 21(1): 166-179.
- Brewer, M. B. & Gardner, W. 1996. “Who is this “we”? Levels of Collective Identity and self Representations”. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71 (1): 83-93.

- Burke, Peter J. & Stets, Jan E. (2009). *Identity Theory*. New York, NY: Oxford University Press.
- Cooley, Charles H. (1902). *Human Nature and Social Order*. New York, NY: Scribner.
- Demirtaş, H. A. (2003). *Sosyal Kimlik Kuramı: Temel Kavram ve Varsayımlar. İletişim Araştırmaları*, 1(1), 123-144.
- Durkheim, E. (1995). *Suicide: A Study in Sociology*. Routledge, London and New York: Taylor and Francis e-Library.
- Emmons, R. A. (1999). *The Psychology of Ultimate Concerns: Motivation and Spirituality in Personality*. New York: Guilford Press.
- Gergen, K. (1991). *The Saturated Self: Dilemmas of Identity in Contemporary Life*. New York: Basic Books.
- Graham, J. & Haidt, J. (2010). Beyond Beliefs: Religions Bind Individuals into Moral Communities. *Personality and Social Psychology Review*, 14: 140-150.
- Hill, P. C. & Pargament, K. I. (2003). "Advances in the Conceptualization and Measurement of Religion and Spirituality: Implications for Physical and Mental Health Research." *American Psychologist*, 58(1): 64-74.
- Hogg, M. A. (2001). "A Social Identity Theory of Leadership." *Personality and Social Psychology Review*, 5 (3): 184-200.
- Hogg, M. A. (2014). "From Uncertainty to Extremism: Social Categorization and Identity Processes." *Current Directions in Psychological Science*, 23(5): 338-342.
- Hogg, M. A. & Terry, D. I. (2000). "Social Identity and self Categorization Processes in Organizational Contexts." *Academy of Management Review*, 25 (1): 121-140.
- Hogg, M. A, Abrams, D., Otten, S. & Hinkle, S. (2004). "The Social Identity Perspective - Intergroup Relations, self-conception, and Small Groups." *Small Group Research*, 35 (3): 246-276.
- Hogg, M. A. & Reid, A. S. (2006). "Social Identity, Self Categorization, and the Communication of Group Norms." *Communication Theory*, 16: 7-30.
- Hogg, M.A. & Vaughan, G.M.(2011).*Sosyal Psikoloji*. (Çev. İ. Yıldız ve A. Gelmez). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Hooper, M. (1976). "The Structure of Measurement of Social Identity." *The Public Opinion Quarterly*, 40(2): 154-164.
- Hornsey, M. J. (2008). "Social Identity Theory and self-categorization theory: A Historical Review." *Social and Personality Psychology Compass*, 2(1): 204-222.
- Jackson, J. W. & Smith, E. R. (1999). "Conceptualizing Social Identity: A New Framework and Evidence for the Impact of Different Dimensions." *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(1): 120-135.
- King, P.E. (2003). "Religion and Identity: The Role of Ideological, Social and Spiritual Contexts." *Applied Developmental Science*, 7(3): 197-204.
- Koenig, H. G., McCullough, M. E. & Larson, D. B. (2001). *Handbook of Religion and Health*. New York, NY: Oxford University Press.
- Messick, D. M. & Mackie, D. M. (1989). "Intergroup Relations." *Annual Review of Psychology*, 40: 45-81.
- Pargament, K. I. (1997). *The Psychology of Religion and Coping*. New York: Guilford Press.

- Rivenburgh, N. K. (2000). "Social Identity Theory and New Portrayals of Citizens Involved in International Affairs", *Media Psychology*, 2(4): 303-329.
- Robert, T. (2003). The Relationship Between Spiritual well-being and Job Satisfaction among Adult Workers, *Missisipi State University*, Mississippi.
- Seaward, B. L. (1991). "Spiritual Wellbeing: A Health Education Model." *Journal of Health Education*, 22(3): 166-169.
- Smith, J. R., Terry, D. J. & Hogg, M. A. (2006). "Who will see me? The Impact of Type of Audience on Willingness to Display Group-Mediated Attitude-Intention Consistency." *Journal of Applied Social Psychology*, 36 (5): 1173-1197.
- Sözen, E. (1991). Sosyal Kimlik Kavramının Sosyolojik ve Sosyal Psikolojik Bir İncelemesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 23(1), 93-108
- Stets, J. E. & Burke, P. J. (2000). "Identity Theory and Social Identity Theory" *Social Psychology Quarterly*, 63 (3): 224-237.
- Tajfel, H. (1982). "Social Psychology of Intergroup Relations" *Annual Reviews Psychology*, 33:1-39.
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1979). "An Integrative Theory of Intergroup Conflict. In W.G. Austin and S. Worchel (Eds). *The Social Psychology of Intergroup Relations*. Monterey, CA: Brooks Cole.
- Taylor, S.E., Peplau, L. A. & Sears, D.O. (2012). *Sosyal Psikoloji*. (Çev. A. Dönmez). İstanbul: İmge Kitapevi.
- Terry, D. J., Hogg, M. A. & White, K. M. (1999). "The Theory of Planned Behaviour: Self identity, Social Identity and Group Norms." *British Journal of Social Psychology*, 38: 225-244.
- Theiler, T. (2003). "Societal Security and Social Psychology." *Review of International Relations*, 249-268.
- Turner, J. C. (1975). "Social Comparison and Social Identity: Some Prospects for Intergroup Behaviour." *European Journal of Social Psychology*, 5 (1): 5-34.
- Wach, J. (1995) *Din Sosyolojisine Giriş*, (Çev. Ünver Günay), İstanbul: M. Ü. İ. F. V. Yay., No:98.
- Yuki, M. (2003). "Intergroup Comparison Versus Intragroup Relationships: A cross-cultural Examination of Social Identity Theory in North American and East Asian Cultural Contexts." *Social Psychology Quarterly*, 66 (2): 166-183.

SOSYAL KİMLİK İNŞASI VE DİN

ÖZ

Bireyin toplumla etkileşimi sürecinde gelişen sosyal kimlik bir tür olumlu öz-değerlendirmeye dayalı olarak meydana gelir. Değerler, tutumlar, görüşler, inançlar ve bunların değişimi, kalıpyargılar ve sosyal göstergeler bireyin herhangi bir toplumsal yapı/grup ile özdeşim kurması ve uyum sağlaması noktasında etkilidir. Bu süreçte bireyin düşünce, duygu ve davranışları da kişilerarası kurduğu ilişkilerde şekillenerek ona bir sosyal kimlik kazandırır. Bireyin toplumsallaşma sürecinde kazandığı toplumsal davranış sistematiği pek çok psikolojik ve sosyolojik çalışmaya konu olmuştur. Bu çalışmada bizim izini sürmeye çalışacağımız soru ise sosyal kimlik inşasında dinin ne ölçüde etkili olduğudur. Sosyal bir varlık olan insan doğduğu andan itibaren etrafını çevreleyen kültürel bir atmosfer içerisinde kendini bulur. Din de bu kültürel sistemin en önemli unsurlarından birisidir ve insanın olduğu her dönemde ve mekânda kendisini göstermiştir. Bireylerin ben-kavramlarının bir parçası olan sosyal kimliklerinin inşasında toplumsal ve kültürel yapıyı bütünüyle şekillendiren din oldukça etkilidir. Dinler inananlarına sunduğu inanç-ibadet esasları, ahlaki kuralları ve davranış normlarıyla onların kimliklerini şekillendirir. Diğer yandan her dini sistem müntesiplerini bir arada tutmak adına toplumsal bir yapı da tesis etme idealine sahiptir. Dinin önerdiği bu toplumsal bağlam bireyin grup aidiyetini önçelemesine dolayısıyla da grup ile bütünleşme adına dini-sosyal kimliğini inşa etmesine hizmet eder. Bu noktada kimliğin öteki üzerinden tesisinde de din etkili olabilmektedir. Farklı dini kimlikler, mensuplarına “sosyal gruplama” ve “sosyal kıyaslama” yapmak suretiyle ötekileştirme yolunu açabilmektedir. Birey bir yandan iç grup ile özdeşleşmenin artmasına paralel olarak kendi sosyal grup/kimliğini yüceltirken dış gruba aşağılayıcı söylemlerde bulunabilmektedir. Bu sosyal kategorizasyona sürecinde kişi başkalarından farklı olan yönlerini bulmaya, kendisinin daha iyi olduğunu anlamaya ve bu yolla olumlu bir sosyal kimlik oluşturmaya çalışmaktadır. Çalışmada insan davranışının toplumsal boyutunu ve kimliğin sosyal inşasını keşfetmenin yanı sıra, grup özdeşimi, sosyal temas, grup önyargısında dinin etkisinin anlaşılması amaçlanmaktadır. Araştırma sonuçları literatürdeki ilgili çalışmalar kapsamında yorumlanmış ve tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal kimlik, din, değer, grup özdeşimi, sosyal temas, grup önyargısı.

GİRİŞ

Kimlik kavramına olan ilgi 1950 ve 1960'lı yıllardan bu yana giderek artmıştır. Hall, günümüzde kimlik kavramı konusunda sahici bir patlamanın olduğunu belirtmektedir (Bauman, 200: 173). Son yıllardaki sosyal bilimlerin birçok dalının yazınına bakıldığında, kimlik kavramına olan ilginin fazlalığı rahatlıkla görülebilir. Bu yaygın ilgi Baumeister'in (1999: 3) de işaret ettiği gibi, günümüzde bireysel benliğin sorunsallaşan yapısı ile ilintilidir. Gergen (1991: 38) de bireylerin risklerle dolu sosyal bir dünyada herhangi bir kimlik duygusu olmaksızın yaşamaya veya var olmaya ilişkin herhangi bir duyguyu hissetmenin çok zor olacağına dikkat çekmektedir. Günümüzde kimliklerin bu denli önem arz etmesinin ve çağdaş sosyal bilimlerde merkezi bir temayı oluşturmasının bir diğer önemli nedeni de, kimlik arayışlarının veya inşalarının toplumsal değişim ve dönüşüm süreçlerindeki kazandığı yeni boyutlardır.

Doğası gereği sosyalleşme eğilimi içinde olan insanoğlunun temel özelliklerinden biri de sosyal katılım ve başkaları tarafından kabul edilme arzusu içinde olmasıdır. Bu arzusu onun bilişsel, duyuşsal ve davranışsal süreçlerini derinden etkileyerek tercih ve yönelimlerini belirlerken aynı zamanda sosyal evreninin kararlı bir üyesi olmasını mümkün kılar. Sosyalleşmenin katılıma ve kabule dayanması başkalarıyla kurulan sosyal bağların gelişigüzel ilişkiler içinde biçimlenmekten ziyade belirli sosyal zeminlerde belirli kişilerle gerçekleştirildikleri anlamına gelir. Kimlik ve aidiyet sosyal bağlar kurma sürecinde belirliliğin başlıca ölçütleridirler. Kimlik hem sosyal hem de kişisel anlamıyla "kim" ve "ne" olduğuna dair adlandırmaları, betimleri ve sınırları ifade eder. Buna karşın aidiyet, sosyal süreçlerde karşılıklı kabule dayanan duygusal bir ihtiyaca tekabül eder.

İnsan günlük hayatında insanlarla sözlü veya fiili bir etkileşime girerken sahip olduğu bilgi birikimi, hayat deneyimi, karakterinin güçlü ve zayıf yönleriyle birlikte sosyal iletişim becerisi oranında kendini ifade edebilir. Ayrıca birden fazla etken ve aktörün yer aldığı sosyal olayları tek bir sebebe bağlı olarak açıklamak yerine hangi etkenin ne tür bir etkiye yol açtığını ve sosyal hayatı nasıl şekillendirdiğini tüm faktörleri hesaba katarak açıklamaya çalışmak daha sağlıklı olacaktır.

Kimlik üzerine tartışmalar, psikodinamik ve sosyolojik olmak üzere iki ana yaklaşım çerçevesinde yapılmaktadır. Burada biz, kimlik kavramına sosyolojik geleneğin bakış açısıyla yaklaşacağız ve bu doğrultuda kimlik ve din ilişkisini tahlil edeceğiz. Bu amaçla, ilk olarak kimliğin sosyolojik tanımı üzerinde durup kimliğin sosyal temelleriyle dayanaklarını anlatıp bunlardan dini kimlik üzerinde duracağız. Özellikle sosyal kimlik gelişimi ve din ilişkisini ön plana çıkartacağız. Çalışmamızda sosyal kimlik inşası ile din ilişkisini inceleyebilmek için kültüre özgü kavramları, yapıları ve süreçleri ortaya çıkarmaya ve yerel değersellikleri betimlemeye gayret edeceğiz.

Kimlik ve Sosyal Kimlik

Toplumsal bir varlık olarak insan "ben kimim?" sorusuyla bireysel kimliğini inşa ederken "biz kimiz?" sorusuyla da aidiyet ve mensubiyet temelinde toplumsal kimliğini kurar. Doğduğu andan itibaren kendisini sosyal bir çevrenin içerisinde bulunan insanın benlik inşasındaki en önemli bilgileri toplumsallaşma sürecinde edinilir.

Daha gelişiminin ilk yıllarından itibaren çocuk yakın çevresini oluşturan kişi ve grupların eylemlerini önce fark eder ardından onların rol ve tutumlarını benimseyip içselleştirerek kendine mal eder. Bu sayede çocuk kendilik bilincinin farkına varmaya ve de kimlik tesis etmeye güç yetirebilir.

Kimlik kavramı, “Toplumsal bir varlık olarak insana özgü olan belirti, nitelik ve özelliklerle, birinin belirli bir kimse olmasını sağlayan şartların bütünü” , “Herhangi bir nesneyi belirlemeye yarayan özelliklerin bütünü”, “Kişinin kim olduğunu tanıtan belge, hüviyet” olmak üzere üç farklı şekilde tanımlanmaktadır. Üçüncü tanımda dikkat çekildiği gibi kimliğin tanımlanmasında anahtar kelime ‘kim’ sorusudur. Çünkü insan diğer bireylerle etkileşime girebilmek için onların davranışları, tutumları hakkında bilgi sahibi olmak ister. Dahası insan hem kendi kendisiyle hem de diğer bireylerle olan ilişkilerine yön verebilmek için kendi benliğiyle ilgili bilgiye de muhtaçtır. Kimlik bireylere kendileri ve diğerleri hakkında sağladığı bilgilerle toplumsal etkileşimi gerçekleştirirken etkileşimsel ve toplumsal yapılar da insanlara kimlik kazandırır (Hogg ve Vaughan,2011: 138). *“Kimlik, bireyin toplumda yerine getirdiği münhasır rolünü, belirli bir grup üyeliğini ya da bireyin özgün ve özel birisi olarak kendine has nitelik ve özelliklerini yine kendisinin tanımladığı anlamlar kümesidir”* (Burke ve Stets 2009: 3).

Büyüdükçe sosyal çevremiz genişlediği gibi kişisel özelliklerimizi ve değerlerimizi yansıttığını düşündüğümüz sosyal grupları seçme özgürlüğümüz de artar. Bu deneyimler sonraları kimliğimizin önemli boyutlarını oluşturur. Başlangıçta aile ile sınırlı olan sosyal çevre zamanla okul, iş, dini ve etnik gruplar, çeşitli sivil toplum kuruluşları ile kurulan ilişkiler neticesinde oldukça geniş bir hal alır. Yaşı ve olgunluk düzeyi arttıkça insan kendilik bilinci de arttığı için kişisel özellikleri ve değerleriyle uyumlu sosyal grup tercihlerinde bulunmaya başlayacak ve de böylelikle kendi sosyal kimliğini oluşturacaktır. Bütün bunlar olurken bireyin benlik ve kişiliği de yaşadığı toplumsal yapının etkisiyle şekillenecektir. Bu açıdan kimlik bireylere kendileri ve diğerleri hakkında sağladığı bilgilerle toplumsal etkileşimi gerçekleştirirken etkileşimsel ve toplumsal yapılar da insanlara kimlik kazandırır (Hogg ve Vaughan, 2011: 138).

Sözünü ettiğimiz bu kimlik kazanma süreci tek yönlü ve statik bir süreç değil hayat boyu devam eden dinamik bir süreçtir. Birey bir yandan kendini tanıyarak öznel kimliğini kurarken diğer yandan anlamlı ötekiler tarafından tanınarak nesnel bir kimlik de inşa eder (Berger ve Luckmann, 2008: 192-196). Bu diyalektikle birlikte insanlar, biyolojik bir organizma olmanın ötesinde aynı zamanda içinde yaşadığı toplumun bir ürünü haline gelirler. İnsanlar grup içinde doğarlar ve toplumsal niteliklerini gruplarda kazanırlar. Bu gruplar aracılığıyla toplumda geçerli olan bilgiler, değerler bireye aktarılır. Toplumsallaşma (sosyalleşme) bireyin toplumun kurallarını, değerlerini, tutum ve davranışlarını, uygulamalarını öğrenmesi, öğrendiklerine uygun davranmasını ve böylece toplum içinde bir kişilik, benlik kazanması sürecidir (İçli, 2008: 117).

Özetle kimlik; birey ve toplumu birbirine bağlayan bir köprü vazifesi görmektedir. Cooley’in (1902) ifadesiyle “aynı şeyin iki yüzü olan” birey ve toplum arasındaki ilişkiyi izlemlemede kimlik kavramı çok önemlidir. Bir sosyal

grubun bireyin kimliğini yansıttığını söyleyebilmemiz için bireyin bu gruba yalnızca üye olması yeterli değildir, aynı zamanda o gruba kendini ait hissetmesi, bir değer yüklemesi ve onunla özdeşleşmesi gerekmektedir. İçinde bulunulan toplumsal grupla özdeşleşme ve aidiyet bilinci geliştirme ise sosyal kimliğin tamamlanmasındaki ikinci aşamadır. Özdemir, toplumsal kimliği “bireyin ait olduğu toplumsal çevrenin değerlerine, normlarına, akıl yürütmesine, sanatına, diline, dinine, gelenek ve göreneklerine ve diğer kurumlarına karşı geliştirdiği bir aidiyet bilinci” şeklinde tanımlamıştır (Özdemir, 2001: 108).

Aidiyet insan için tercih değil temel bir ihtiyaçtır. ‘Güçlü, köklü ve son derece yaygın olan aidiyet ihtiyacı’ (Baumeister-Leary, 1995: 497) insanın, diğerleriyle ilişki kurma, kabul görme, kabullenme ve sosyal bir grubun parçası olma yönünde temel bir güdüye sahip olduğu anlamına gelmektedir. Ait olunan toplumsal gruba atfedilen duygusal önem ve değersellik sosyal kimliğin de temelini oluşturacaktır (Tajfel, 1981). Grup içerisinde müşterek veya birbirine paralel tecrübenin mevcudiyeti, kuvvetli bir birlik meydana getirir. Yine grubun yayılma ve korunma ihtiyaçları, üyeleri birleştirme ve dayanışma duygularının yaratılmasında rol oynar (Wach, 1995: 339). Bireyin sosyalleşme sürecinde grupta kazandığı kişilik, aynı zamanda grubun birey üzerindeki etkisi onun sosyal etkinliklerini belirleyen ana çerçeve olacaktır.

Yaşadıkları toplum ile özdeşim içinde olan bireyler, toplumun diğer üyeleriyle benzer özelliklere sahip oldukları yönünde bir algılama içindedirler. Kendilerini, grubun diğer üyeleriyle aynı kategoriye koyarak, dış dünyayı kendi gruplarının değerleri ve normları çerçevesinde değerlendirmektedirler (Arkonaç, 2005: 340-343). Bu grup üyeliği, bireyleri, gruba aidiyet duygusu ile bağlanmaya ve grubun ortak amaçları doğrultusunda eylemde bulunmaya yönelmektedir. Herhangi bir topluma yönelik olarak hissedilen aidiyet duygusu, o toplumla ilgili sorumlulukları yerine getirme konusunda temel yönlendiricilerden biri olmaktadır.

Aidiyet kavramını doğrudan dile getirmemiş olmakla birlikte Durkheim (1995), sosyal gruplarla bütünleşme, birlik hissi ve sosyal bağlara sahip olmanın bireyin zorunlu ihtiyaçlarından olduğunu (çünkü eksikliği intihara varabilen bir rahatsızlığı doğurmaktadır) ve bu ihtiyaçların sosyal gruplarca karşılanmasının elzem olduğunu ileri sürmektedir(ss.105-240). Nitekim bireyin bu ihtiyaçları karşılandığında, başka bir deyişle içinde bulunduğu toplulukla arasında aidiyet bağı kurulduğunda ya da güçlendirildiğinde, birey ancak o zaman bütünü sağlıklı bir parçasına dönüşür. Yaşamını farklı sosyal kategoriler ve sosyal kimlikler çerçevesinde şekillendiren bireyler, sadece bireysel kimlikleri ile değil sosyal kimlikleri ile de hareket etmektedirler. Ancak, bireyler yaşamları boyunca tek bir sosyal kimlik ile değil, toplumdaki farklı rollerinin ve sorumluluklarının getirdiği, geçişli ve kozmopolit bir kimlik anlayışıyla, gruplar arası ilişkilerde konumlarını belirlemektedirler.

Sosyal Kimlik Kuramı

Henry Tajfel, John Turner ve arkadaşlarının öncülük ettiği bu kuramın temel meselesi, toplumsal bir varlık olarak insanın grup içi ve gruplar arası ilişkilerinin onun benlik inşasında önemli bir etkiye sahip olduğudur. Turner ve

Tajfel grup kavramını merkeze alarak, grup üyeliğini, gruplar arası süreçleri, gruplar arası ve grup içi ilişkileri incelemişlerdir. Bu açıdan sosyal kimlik, bireyin üyesi olduğu sosyal gruba yüklediği değer ve duygusal anlamdan çıkardığı benlik algısıdır. (Tajfel 1982: 24; Jackson ve Smith, 1999: 120; Rivenburgh, 2000: 305). Hooper(1976) ise, sosyal kimliğin, bireyin kendini bir sosyal grupla tanımlamasından kaynaklanan algı, duygu, özellik, tutum ve davranışları içerdiğini belirtmiştir. Ona göre sosyal kimlik, bireyin “Ben kimim?” sorusuna belirli bir sosyal gruba, topluma, etnik veya ulusal bir yapıya yönelik aidiyet duygusu ile yanıt vermesi demektir(155). Aslında sosyal kimlik, bireyin benlik kavramını güçlendiren, grup aidiyeti ile kendisini daha güçlü bir şekilde tanımlama açısından fayda sağlayan bir nitelik taşımaktadır. Birey üyesi olunan grupla özdeşleşerek, sosyal kimliklerini şekillendirmektedir. Başka bir deyişle, sosyal kategoriler, bireylere sosyal kimlik kazandırmaktadır. Sosyal kimlik, insan yaşamının doğal ve sık başvurulan bir parçasıdır. Bu açıdan sosyal kimlik; hem kim olduğumuz, ne olduğumuz, ne düşündüğümüz ve ne yaptığımız hem de sosyal davranışların çeşitliliğini anlama ve açıklama konusunda zengin bir veri kaynağı sunmaktadır.

Belirli bir sosyal kategorinin üyesi olan birey, tutum ve davranışlarını bu üyelikten elde edilen sosyal kimliğe göre şekillendirmektedir. Bir bakıma, birey artık, kendini sadece bir birey olarak değil, bir grubun üyesi olarak tanımlamaktadır (Hogg ve Vaughan, 2005: 442-448). Birey, üyelik süreciyle birlikte kendisini ve dış dünyayı, iç grubun değerleri ve normları ile değerlendirmeye başlamaktadır. Bu kategorizasyon süreci, bireylerin benlikleriyle ilgili kalıp yargılarının oluşmasına neden olmaktadır. Ortaya çıkan kalıp yargılar, bireylerin iç grup üyeleri gibi davranma davranışını güçlendirmektedir. Bu süreç aslında bireylerin temel eğilimlerinden biri olan olumlu sosyal kimlik edinme ve benlik imajı geliştirme süreçlerinin bir parçasıdır.

Benlik ve kimlik gelişimi sosyal bir ortamın varlığını gerekli kılmaktadır. Çünkü kimlik gelişimi süreci diğerleriyle etkileşim içerisinde oluşan bir olgudur (Bilgin, 2007: 11). Bu sosyal ortam ise aynı zamanda bir sosyal grup meydana getirmektedir. Sosyal grup kavramı makro anlamda bir toplumu temsil edebileceği gibi, mikro anlamda da dini, etnik, cinsiyet, vb. gibi farklı farklı grupları tanımlayabilir. Çünkü birey bir sosyal gruba üye olduğunda aynı zamanda toplum içinde de tanımlanabilir. Bir kimsenin bir toplumun üyesi haline gelebilmesi de sosyalizasyon süreci ile mümkündür (Sözen, 1991: 101).

Birey, benlik kavramını önemli ölçüde, sahip olduğu sosyal gruplar ve kategorilerden almaktadır. Sosyal kimlik, grup içi benzerliği ve grup dışından farklılığı öne çıkaran benlik sınıflandırma ve benliği geliştirme olmak üzere iki süreç sonunda ortaya çıkmaktadır (Terry ve diğerleri, 1999: 227). Esasen sınıflandırma süreci sonunda sosyal dünya, iç grup-dış grup olarak bölümlenmekte (Hogg, 2001: 187), bireyin benlik algısı farklılaşmaktadır (Hornsey, 2008: 206). Böylece birey grupla birlikte kimlik kazanmakta (Hogg ve Reid, 2006: 11), kendini iç grup üyesi olarak, iç gruptan ayrılamaz görmektedir (Yuki, 2003: 167; Smith ve diğerleri, 2006: 1176; Hogg, 2014: 339).

Sosyal grup üyeliği sosyal bağlamla uyumlu hale getirildiğinde ve aktif kullanıma geçtiğinde başka deyişle belirginleştiğinde, grup sosyal bağlamı oluşturmakta ve birey kendini sosyal grup üyeliği ile tanımladığında sosyal dünyadaki yeri belirginleşmektedir (Hogg ve Terry, 2000: 125). Ayrıca benlik sınıflandırma, sosyal beğenilirlik yoluyla grup içinde güven ve dayanışmaya da vesile olmaktadır (Hogg ve diğerleri, 2004: 254). Bu sayede sosyal grup üyeliği, bireyin kendini tanımlaması için önemli bir girdi teşkil ederek, bireye kim olduğunu anlaması ve davranışlarına yön vermesi yönünden önemli katkı sağlamaktadır (Smith ve diğerleri, 2006: 1175).

Sosyal kimlik ile inanış, tavır, duygu, algı ve davranış yönünden belirsizliği azaltmak amaçlanmaktadır (Hogg ve Terry, 2000: 124). Sosyal Kimlik Kuramı, grup üyeliğinin bireye kim olduğunu anlamak yönünden katkı sağladığını, psikolojik ihtiyaçlarını karşıladığını, gruplar arası ayrımın benlik saygısını geliştirdiğini savunmaktadır (Messick ve Mackie, 1989: 59). Bu bakımdan grup üyeleri, grupla özdeşleşmelerini geliştirmek amacıyla davranışlarını sosyal kimlikle uyumlu hale getirmeye çalışmaktadır (Stets ve Burke, 2000: 232). Şöyle ki, sosyal kimliğin istenen ve aranan ortak inanışları, olumlu sosyal kimlik algısının temelini teşkil etmektedir (Turner, 1975: 9). Diğer bir ifadeyle sosyal kimliğin edinilmesiyle, grup üyeleri arasında algı ve eylem birliği gerçekleşmekte, iç grup benzerliği vurgulanarak “biz birbirimize benzeriz” ve dış grup ayrımı vurgulanarak “dış gruptan farklıyız” anlayışı gelişmektedir (Hornsey, 2008: 206). Grup sınırlarının belirginleşmesi ile iç grup üyeleri de olumlu değerlendirilmektedir (Hogg ve diğerleri, 1995: 161). Bu sayede sosyal kimlik, diğerlerinin, iç grup-dış grup ayrımına göre değerlendirilmesine hatta dünyaya bakışın bile şekillendirilmesine olanak sağlamaktadır (Brewer ve Gardner, 1996: 91). Sosyal kimlik, en genel anlamıyla grup davranışlarını şekillendirmektedir. Öne çıkan sosyal kimliğe ilişkin normlar, bireyin tavır-davranış ilişkisini etkilemekte, bireyin psikolojik olarak benlik algılaması ile birlikte iç grup üyesinin inanç, algı, tavır ve davranışları benimsenmektedir (Smith ve diğerleri, 2006: 1175).

Dil, din, ırk, gelenek, görenek, örf ve adetler açısından ortak bir geçmişe sahip toplumların varlıklarını sürdürebilmesi için hem bu grup göstergelerinin korunması, hem de üyeleri için kimlik odağı olmaya devam etmesi gerekmektedir (Theiler, 2003: 249). Bireylerin ortak dil, tarih, kültür ve inanç gibi özellikler etrafında toplanması ile kendine özgü bir kültür iklimi oluşmaktadır. Bu kültür iklimi içinde yaşayan bireyler, farklı sosyal kategorilere de dâhil olsalar, ortak kimliğin pek çok özelliğini taşımaktadırlar. Bununla beraber sosyal kimliğin kişisel özelliklerle ilgili bir arka planı da bulunmaktadır. Bireyler, kişilik özellikleri, ihtiyaçları ve değerleri doğrultusunda, bir grubun üyesi olmaya yönelmektedirler. Kişilik özellikleri, değerleri, istek ve beklentileri, bireylerin sosyal kimliğe aidiyetlerini şekillendirmekte belirleyici rol oynamaktadır.

Dinin Sosyal Kimlik Oluşumundaki Rolü

Bireyin içine doğduğu toplumsal yapıya dâhil olabilmesi için gerekli bilgi, beceri, tutum, davranış, değer ve davranışları öğrenme sürecine toplumsallaşma denir. Bu öğrenme süreci toplumun sadece maddi unsurlarıyla sınırlı olmayıp manevi-dini-kültürel unsurları da içermektedir. İletişim kurulan sosyal çevreninsosyo-kültürel biçimlenişinde önemli bir rol oynayan dini bilgi, algılayış, tutum ve uygulamalarını içselleştirerek “dini

toplumsallaşmasını” da gerçekleştiren birey için dini kimliğin gelişimi ile sosyal kimliğin gelişimi paralellik arz eder. Başka bir ifadeyle, dinin içselleştirilmesi, dinî kimliğin gelişimi, gündelik hayattaki öteki bilgi, inanç ve tutumların içselleştirilmesi, bireyin sosyal kimliğinin oluşumu ve toplumsal uyumu ile benzer bir sürece sahiptir. Böylece bir yandan dini kimliğini geliştiren birey diğer yandan da toplumun dini kültürüne uyum sağlamaktadır (Çoştu, 2009: 82). Toplumsal yapının kültürel bileşenlerinden birisi olan dini norm, değer ve uygulamalarının edinilmesi aşamasında bireyin kişilik özelliklerinin yanı sıra toplumsal grubun bu değerleri gelecek kuşaklara aktarma biçimleri dini sosyalleşmenin niteliğini birinci dereceden etkiler.

Çocukluk döneminde kendileri adına ve kendilerine yüklenen dini kimliğe(Yüklenilen dini kimlik) sahip olan birey, yaşı ilerledikçe, güçlü bir sosyal etkinlik alanı kazanabilmekte ve dini kimliğini kendisine atfedilen bir konumdan kendisinin tercihiyle edindiği bir konuma(Kazanılan Dini Kimlik) çıkartmaktadır. Bu dini kimlik aşamasında bireyin kendi tercihiyle birlikte diğer grup üyelerinin desteği de söz konusudur. Artık üzerinde düşünülmüş, sorgulanmış ve bireyin kendisi tarafından diğer kimliklerine oranla daha fazla ön plana çıkartılmış bir dini kimlik söz konusudur. Görüldüğü üzere, dini kimlik ve gelişimi durağan, statik değil, bilakis dinamik ve süreç içerisinde değişebilen bir fenomendir. Dini kimlik, bir yönüyle bizzat bireyler ve grupların kendileri tarafından inşa edilir ve tanımlanır. Buna mukabil, bireyin ve grupların dini kimlikleri aynı zamanda diğer insanlar, topluluklar ve kurumlar tarafından da tanımlanır ve şekillendirilir.

Pargament (1997) sosyal bilimsel araştırmaların dinselikle ilişkili olarak geleneksel anlamda sabit ve işlevsel olmak üzere iki yaklaşım benimsediğini söylemektedir. Sabit yaklaşım daha yüksek bir güç veya kutsal bir oluş ile olan ilişkisinde bireylerin inanç, duygu, uygulamalarına odaklanmıştır. Tanımın merkezinde kutsal vardır; dinseliliği temelde karakterize eden de budur. İşlevsel yaklaşım ise dinseliliğin bireyin hayatında hizmet ettiği işlevlere odaklanır. İnanç, duygu ve uygulama, deneyimler incelenir; fakat odakta hayat, ölçüm, acı çekme, adaletsizlik gibi varoluş ile ilgili temel problemlerle uğraşma söz konusudur. Her iki yaklaşımda da bireyin dini gelişimini etkileyen sosyalleşme tecrübelerine geniş çapta yer verilmektedir. Zira yaşanan tüm tecrübeler insanın sosyal ilişkilerini etkilemekte hem de onlardan etkilenmektedir.

İnsanların sahip olduğu dünya görüşleri ve yaşamı boyunca gerçekleştirmeye çalıştığı amaçlar doğal olarak birbirinden farklılık göstermektedir. Dünya görüşü son derece materyalist unsurlar etrafında şekillendiren insanlar olduğu gibi inanç ve manevi değerlere hayati önem atfeden insanlar da bulunmaktadır. Spiritüellik de bu ikinci gruptaki insanların hayatlarına anlam kazandıran, sahip oldukları gayelere ulaşma noktasında kendilerine yardımcı olacak inanç ve değerler düzenini gerçekleştirmelerini sağlayan moral bir gücü ifade etmektedir.

İnsanların maddi anlamda ve bedensel ihtiyaçları olduğu gibi ruhsal ve psikolojik olarak nitelendirilebilecek ihtiyaçları da söz konusudur (Hill ve Pargament, 2003). Ruh sağlığı, genel sağlığın önemli bir parçası olarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından 1998 yılında resmi olarak kabul edilmiştir (Robert, 2003). İnanma ihtiyacı ve manevi değerlere bağlılık insanlık var olduğundan beri her toplumda görülmüş ve sürdürüle gelmiştir. (Bass ve

Stewart-Sicking, 2005). Dinin ve manevi değerlerin toplumsal hayatta ve insanların günlük hayatlarındaki rolü toplumdan topluma değişiklik göstermiştir; ancak hiçbir dönemde tam anlamıyla ortadan kalktığından bahsedemeyiz. Bu anlamda dinin her toplumda belirli düzeyde bir etki ve yerinin olduğu tespitinde bulunabiliriz.

Dinin modern dönemlerdeki serencamından da bilindiği gibi modernleşme eğilimleri Berger ve meslektaşlarına (1985) göre “insanın yerkürede yersizleşmesi”, Weber Taylor’un nitelemesiyle “anlam yitimi” ve “özgürlük yitimi” gibi sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan modern toplumlar “rasyonaşizasyon süreciyle anlamsızlaşma” sürecine doğru yol almış olmaktadır. Postmodern olarak adlandırılan sonraki dönemlerde ise modernitenin geleneksel anlam haritalarının tamamından mahrum kılarak buz gibi evrende yapayalnız bıraktığı insanı ve parçalayıp kırılğan hale getirdiği toplumsal yapıyı onarmanın çaresi olarak din olgusu yeniden toplumsal hayata buyur edilmiştir. Postmodern toplumlarda dine olan ilginin diğer bir önemli nedeni de, günümüzde doğru ve yanlış arasındaki sınırın belirsizleşmesidir. Gerçekleştirilecek edimlerin hangisinin yanlış veya doğru olduğunu belirleyecek ölçütlerin eskisi kadar net veya açık olmaması, bireyleri dinsel olana sevk etmiştir. Benzer biçimde, postmodernizmin her şeyi olasılık ve göreceli bir konuma sokması da bireyleri kesinlik arayışına sevk etmiştir. Dinlerin bu anlamda bireylere inanabilecekleri kesinlikler sunduğu bir gerçektir. Günümüzdeki dinsel yönelişin dikkat çekici bir diğer özelliği de, farklı dinsel unsurların kimliğin zenginleştirici birer unsuru olarak görülmesi ve bireylere dengeli bir ruh hali sunmasıdır.

Manevi değerlere ve inançlarına önemli rol atfeden insanlar için bu değerler ruh sağlığının korunması ve sağlanması için gerekli koşullardır. Genel bir gözlem ve tespitte bulunduğumuzda bu değerleri hayatının merkezine koyan insanların daha az ruhi sıkıntı yaşadıkları veya bunalımlı dönemleri bu değerlere bağlılıkları sayesinde daha kolay aşabildiklerinden de söz edebiliriz. İnanma ihtiyacı ve kendini dış etkenler karşısında zayıf hissettiğinde daha güçlü bir varlığa sığınma duygusu dinin temelinde yatan motivasyonların başında gelmektedir. Zorluk ve sıkıntılar karşısında inanç ve değerler önemli bir dayanma noktası teşkil etmektedir ve bu sayede ruh sağlığının korunması için dini eğilimler önemli bir rol oynamaktadır. Dinin çok farklı derecelerde bir ihtiyaç olarak hissedilmesi ve derecesi ölçüsünde de insanın ruh sağlığı konusunda yardımcı olduğu ve rol oynadığını ifade etmek mümkündür. (Koenig, McCullough ve Larson, 2001). Maslow (1971), manevi hayatın insan varlığının bir parçası olduğunu ve insan tabiatının karakteristik tanımlayıcılarından olduğunu söyler. Onun gelişim hiyerarşisinin en üstünde “aşkın bir şekilde kendini gerçekleştirenler” bulunur. Bütüncül bir bakış açısıyla mental sağlığın kişinin dinsel motivasyonundan etkilendiğini yani içsel dinseliliğin daha büyük bir iyi oluş ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Dini tecrübenin en önemli temalarından birisi Tanrı’ya karşı algılanan yakınlıktır. Bağlanma teorisyenleri, Tanrı’yı kendisine bağlanılan bir figür olarak ele almaktadır. Çocuğun ailesine bağlanmasının korunmasını sağlaması gibi, insanlar da Tanrı’yı güvenilir bir liman; stres zamanlarında ilgi ve koruma sağlayan bir oluş olarak görmektedir. Bu teoriye göre Tanrı ile arasında güvenli bir ilişki olan kişi, stresli zamanlarda daha büyük bir rahatlık ve günlük hayatında daha büyük bir güven ve güç yaşar. Daha düşük seviyeli psikolojik stres ve yalnızlık

ise Tanrı ile güvenli ilişkinin diğere sonuçlarındandır (Hill ve Pargament, 2003). Kendi içsel huzurunu tesis etmiş bireylerin başkalarının iyiliği için de önemli roller üstlenebileceği ve sağlıklı sosyal ilişkiler içerisine girebileceğini söyleyebiliriz.

Uyum sağlayıcı, motive edici bir güç olarak dinsel, insanın hayatında önemli bir yer kaplamaktadır. Din ve dinsel belirli koşul ve zamanlarda hayata giren kavramlar değil; aranması, deneyimlenmesi, güçlendirilmesi ve sürekli olarak korunması gereken hayat yollarıdır (Hill ve Pargament, 2003). Evrensel bir deneyim olarak din, anlam, amaç, değerler ve inançlardan oluşan; kişinin kendisi, diğerleri ve daha yüksek bir oluşun dâhil olduğu ilişkisel bir tabiata sahiptir. Dini/manevi açıdan yetkinlik düzeyine ulaşan insanlar genel olarak hayatta anlamlı bir amaç, güçlü bir kişisel değer sistemi, kendisi ve diğerleriyle derinlemesine ilişki kurabilme becerilerine de sahip olacaktır (Seaward, 1991).

Emmons'un (1999) belirttiği gibi spiritüel çabalar daha iyi sağlık ve iyi oluşu beraberinde getirir. Kişiler aşkın amaçların peşinde sebat ettikleri için güçlendiriciler, kritik zamanlarda sabitlik, destek ve yön sağlarlar, sosyal ve kültürel güçlerin parçalanmaya zorlandığı zamanlarda bile kişiliğe daha büyük bir katkı sağlar, birleştirici bir felsefe önerir, kişilere sadece hayattaki nihai durakları değil aynı zamanda o duraklara erişebilmeleri için yollar ve çeşitli başa çıkma metotları da sunarlar. Bu açıdan dinsel ile ilgili tanımlar hem kişisel inançları hem de Tanrıya veya daha yüksek bir güce inanmaya işaret ettiği gibi aynı zamana örgütlü bir dinin inanç sistemlerine bağlılık, toplu ibadet gibi sosyal katılımı gerektiren inanç ve uygulamaları da içermektedir.

Din ve kimlik gelişimi ilişkisine odaklanan psikologlardan biri Erikson'dur. Ona göre sosyo-kültürel yapının önemli bir yönünü oluşturan din, bireylerin kimlik gelişimine katkıda bulunmaktadır. Erikson, temel gelişim görevinin kimlik inşası olduğunu belirttiği ergenlik döneminde dini tecrübelerin bireye bir dünya anlayışı ve bu dünya içerisinde kendi yerini belirleme fırsatı sunduğunu belirtmiştir (King, 2003: 198).

BULGULAR

İnsanlık tarihi kadar eski bir geçmişe sahip olan dinler müntesipleri arasında bir aidiyet bilinci ve kolektif şuur geliştirmek için onları çeşitli şekillerde sosyal gruplar oluşturmaya teşvik etmiştir. Hatta bu dini gruplarda roller ve sorumluluklar dahi netleştirilmiş ve değişik motivasyonlarla desteklenmiştir. Özellikle aşkın ve kutsal özelliğinden dolayı dini grup kimliğinin diğer kolektif kimliklere göre mensuplarını grubun kural ve normlarına bağlama özelliği daha güçlü olabilmektedir.

İnsanların belli dini ve manevi değerler etrafında bir araya gelmelerinin de kendilerini daha iyi ve güçlü hissetmelerini sağladığı söylenebilir. Aynı inanç ve değerler etrafında birleşme bir topluluğu bir arada tutan manevi bağları ifade etmektedir. Birlikte hareket etme ve dayanışma ruhunu ortaya çıkarıcı önemli bir güç haline dönüşebilir. Bu noktada yalnızca bireysel anlamda itici bir güç olmakla kalmaz, toplumsal olarak da önemli bir ortaklık ve bağlılık noktası ve dış etkenlere karşı önemli bir dayanak oluşturma potansiyelini de içinde barındırmaktadır. Bu değerlerle oluşan bağlılığın ve dayanışmanın güçlü bir etkisinin olduğu, aradaki bağlar

manevi olduğu için kolay kolay parçalanması ve dağılmasının da mümkün olmadığı söylenebilir. Böyle bir bağın ruh sağlığı ve insan yaşamını anlamlandırma hususunda çok önemli bir yere sahip olduğu da aşikârdır (Batson, Schoenrade ve Ventis, 1993; Graham ve Haidt, 2010).

SONUÇ ve TARTIŞMA

İlgi, sevgi ve merhamet gibi insan ilişkilerine öncelik tanıma pek çok dinde altın kuralı oluşturur ve pek çok dinde bu ilişkiler ile eylemde bulunmak kilise, sinagog, cami gibi yerlerde dinsel bir cemaat içinde gerçekleşir. Sosyal bilimcilere göre bireylerin kendi cemaatlerindeki üye veya liderlerden destek almasının sağlığa pek çok katkısı bulunmaktadır. Pek çok araştırma kişilerin cemaatlerinden duygusal ve manevi destek aldığını göstermektedir (Hill ve Pargament, 2003). Diğer yandan dini motivasyonu yüksek bireyler zor zamanlarda ailelerine veya yakın akrabalarına yardım ederek; yiyecek, para, giyecek bağışında bulunarak; toplum kuruluşlarında gönüllü çalışarak hem ruhsal iyiliklerini arttırmakta hem de sosyalleşme tecrübelerini çeşitlendirebilmektedirler.

Din merkezli toplumsal yapıların bireyler üzerindeki bir diğer katkısı da insanlar arasındaki birçok farklılığı ortadan kaldırmasıdır. Farklı statü, ekonomik düzey, etnik ve kültürel arka plandan gelen insanları aynı çatı altında toplayabilen dini yapılar, bireyler arasında ortak bir sosyal kimlik inşa ederek aidiyet bilincini güçlendirir (Sullivan 2000).

ÖNERİLER

İnsanların kimlik tanımlamalarında başvurdukları önemli bir sosyal dayanak da “din”dir. Dinin, bireyin kendine özgü dünya-kurma girişiminde stratejik bir rolü vardır (Berger 1993: 58). Önemli bir sosyalleşme aracı olarak din, aidiyet duygusu kazandırması yönüyle de bireylerin kimlik tanımlamalarında aktif ve etkin bir rol oynayabilmektedir. Dinin kimlik tanımlamasında sosyal bir kaynak olarak işlev görmesine dair bir diğer açıklama da dinin toplumda oynadığı role vurgu yapmaktadır. İnsanların manevi ihtiyaçlarına cevap vermenin yanı sıra dini gruplar, aynı zamanda diğer birçok dini olmayan konuda (maddi, psikolojik, sosyal) da insanlara çeşitli imkânlar sunabilmektedir. Dini grup/kurumlara katılım sosyal bir çevre, ekonomik fırsatlar, eğitim kaynakları, diğer üyeler tarafından sağlanan güven ve destek gibi birçok dini olmayan faydalar da getirebilir.

ETİK METNİ

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir.”

KAYNAKÇA

- Arkonaç, S. A. (2005). *Sosyal Psikoloji*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Bass, D. B. ve Stewart-Sicking, J. (2005). Christian Spirituality in Europe and North America since 1700. A. Holder (Ed.), *The Blackwell Companion to Christian Spirituality*. Oxford: UK. Blackwell Publishing Ltd. 139-156.
- Batson, C. D., Schoenrade, P. ve Ventis, W. L. (1993). *Religion and the Individual: A Social-Psychological Perspective*. New York, NY: Oxford University Press.
- Bauman, Z. (2001). *Bireyselleşmiş Toplum*, (Çev. Y. Alogan). İstanbul: Ayrıntı.
- Baumeister, R. F. ve Leary, Mark R. (1995). "The Need to Belong: Desire for Interpersonal Attachments as a Fundamental Human Motivation." *Psychological Bulletin*, 117(3):497-529.
- Baumeister, R. F., (1999). *The Self in Social Psychology*. Philadelphia: Psychology Press.
- Bilgin, N. (2007). *Kimlik İnşası*. Ankara: Aşina Kitaplar.
- Brechwald, W. A. ve Prinstein, M. J. (2011). "Beyond homophily: a Decade of Advances in Understanding Peer Influence Processes." *Journal of Research on Adolescence*, 21(1): 166-179.
- Brewer, M. B. ve Gardner, W. 1996. "Who is this "we"? Levels of Collective Identity and self Representations". *Journal of Personality and Social Psychology*, 71 (1): 83-93.
- Burke, Peter J. ve Stets, Jan E. (2009). *Identity Theory*. New York, NY: Oxford University Press.
- Cooley, Charles H. (1902). *Human Nature and Social Order*. New York, NY: Scribner.
- Demirtaş, H. A. (2003). *Sosyal Kimlik Kuramı: Temel Kavram ve Varsayımlar. İletişim Araştırmaları*, 1(1), 123-144.
- Durkheim, E. (1995). *Suicide: A Study in Sociology*. Routledge, London and New York: Taylor and Francis e-Library.
- Emmons, R. A. (1999). *The Psychology of Ultimate Concerns: Motivation and Spirituality in Personality*. New York: Guilford Press.
- Gergen, K. (1991). *The Saturated Self: Dilemmas of Identity in Contemporary Life*. New York: Basic Books.
- Graham, J. & Haidt, J. (2010). Beyond Beliefs: Religions Bind Individuals into Moral Communities. *Personality and Social Psychology Review*, 14: 140–150.
- Hill, P. C. ve Pargament, K. I. (2003). "Advances in the Conceptualization and Measurement of Religion and Spirituality: Implications for Physical and Mental Health Research." *American Psychologist*, 58(1): 64-74.
- Hogg, M. A. (2001). "A Social Identity Theory of Leadership." *Personality and Social Psychology Review*, 5 (3): 184-200.
- Hogg, M. A. (2014). "From Uncertainty to Extremism: Social Categorization and Identity Processes." *Current Directions in Psychological Science*, 23(5): 338-342.
- Hogg, M. A. ve Terry, D. I. (2000). "Social Identity and self Categorization Processes in Organizational Contexts." *Academy of Management Review*, 25 (1): 121-140.

- Hogg, M. A, Abrams, D., Otten, S. ve Hinkle, S. (2004). "The Social Identity Perspective - Intergroup Relations, self-conception, and Small Groups." *Small Group Research*, 35 (3): 246-276.
- Hogg, M. A. ve Reid, A. S. (2006). "Social Identity, Self Categorization, and the Communication of Group Norms." *Communication Theory*, 16: 7-30.
- Hogg, M.A. ve Vaughan, G.M.(2011).*Sosyal Psikoloji*. (Çev. İ. Yıldız ve A.Gelmez). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Hooper, M. (1976). "The Structure of Measurement of Social Identity." *The Public Opinion Quarterly*, 40(2): 154-164.
- Hornsey, M. J. (2008). "Social Identity Theory and self-categorization theory: A Historical Review." *Social and Personality Psychology Compass*, 2(1): 204-222.
- Jackson, J. W.,ve Smith, E. R. (1999). "Conceptualizing Social Identity: A New Framework and Evidence for the Impact of Different Dimensions." *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(1): 120- 135.
- King, P.E. (2003). "Religion and identity: The Role of Ideological, Social and Spiritual Contexts." *Applied Developmental Science*, 7(3): 197-204.
- Koenig, H. G., McCullough, M. E. and Larson, D. B. (2001). *Handbook of Religion and Health*. New York, NY: Oxford University Press.
- Messick, D. M. ve Mackie, D. M. (1989). "Intergroup Relations." *Annual Review of Psychology*, 40: 45-81.
- Pargament, K. I. (1997). *The Psychology of Religion and Coping*. New York: Guilford Press.
- Rivenburgh, N. K. (2000). "Social Identity Theory and New Portrayals of Citizens Involved in International Affairs." *Media Psychology*, 2(4): 303-329.
- Robert, T. (2003). The Relationship Between Spiritual well-being and Job Satisfaction among Adult Workers. (Yayınlanmamış doktora tezi). *Missisipi State University*, Missisipi.
- Seaward, B. L. (1991). "Spiritual Wellbeing: A Health Education Model." *Journal of Health Education*, 22(3): 166-169.
- Smith, J. R., Terry, D. J. ve Hogg, M. A. (2006). "Who will see me? The Impact of Type of Audience on Willingness to Display Group-Mediated Attitude–Intention Consistency." *Journal of Applied Social Psychology*, 36 (5): 1173-1197.
- Sözen, E. (1991). Sosyal Kimlik Kavramının Sosyolojik ve Sosyal Psikolojik Bir İncelemesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları Dergisi*, 23(1), 93-108
- Stets, J. E. ve Burke, P. J. (2000). "Identity Theory and Social Identity Theory." *Social Psychology Quarterly*, 63 (3): 224-237.
- Tajfel, H. (1982). "Social Psychology of Intergroup Relations" *Annual Reviews Psychology*, 33:1-39.
- Tajfel, H. ve Turner, J.C.(1979). "An Integrative Theory of Intergroup Conflict. In W.G. Austin andS.Worchel(Eds).*The Social Psychology of Intergroup Relations*. Monterey, CA: Brooks Cole.
- Taylor, S. E., Peplau, L. A. ve Sears, D.O.(2012). *Sosyal Psikoloji*. (Çev. A. Dönmez). İstanbul: İmge Kitapevi.
- Terry, D. J., Hogg, M. A. ve White, K. M. (1999). "The Theory of Planned Behaviour: Self identity, Social Identity and Group Norms." *British Journal of Social Psychology*, 38: 225-244.
- Theiler, T. (2003). "Societal Security and Social Psychology." *Review of International Relations*, 249- 268.

- Turner, J. C. (1975). "Social Comparison and Social Identity: Some Prospects for Intergroup Behaviour." *European Journal of Social Psychology*, 5 (1): 5-34.
- Wach, J. (1995). *Din Sosyolojisine Giriş*, (Çev. Ünver Günay), İstanbul: M. Ü. İ. F. V. Yay., No:98.
- Yuki, M. (2003). "Intergroup Comparison Versus Intragroup Relationships: A cross-cultural Examination of Social Identity Theory in North American and East Asian Cultural Contexts." *Social Psychology Quarterly*, 66 (2): 166-183.